

JAMIYAT TARAQQIYOTIDA JURNALISTIKANING O'RNI

Muqaddasxon Anvarova Xomidjon qizi

O'zbekiston Jurnalistika va Ommaviy Kommunikatsiyalar universiteti

Annotatsiya

Jurnalistika zamonaviy jamiyatning asosiy tarkibiy qismlaridan biri sifatida e'tirof etiladi. U ijtimoiy ongni shakllantirish, axborotni tezkor va ishonchli tarzda tarqatish hamda davlat va jamiyat o'rtasidagi muloqotni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Jamiyat taraqqiyoti uchun ochiqlik, ma'lumotga asoslangan qarorlar qabul qilish va jamoatchilik fikrining shakllanishi juda katta ahamiyatga ega bo'lib, bularning barchasida jurnalistika bevosita ishtirok etadi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi bilan jurnalistikaning ta'sir doirasi kengayib, uning ahamiyati yanada ortdi. Ushbu maqolada jamiyat taraqqiyotida jurnalistikaning o'rni, uning siyosiy va ijtimoiy ta'siri, shuningdek, ta'lim, madaniyat va innovatsiyalardagi roli tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: jamiyat, rivojlanish, demokratiya

Jamiyat taraqqiyotida jurnalistikaning o'rni juda muhimdir, chunki u ijtimoiy ongni shakllantirishda va ijtimoiy o'zgarishlarni rag'batlantirishda markaziy rol o'ynaydi. Jurnalistika odamlarning kundalik hayoti, siyosat, iqtisodiyot va madaniyat haqidagi tasavvurlarini shakllantirishda, ularga kerakli ma'lumotlarni yetkazib berishda va umuman olganda, jamiyatda ochiqlik va mas'uliyat hissini oshirishda yordam beradi. Jurnalistika demokratiya uchun to'rtinchi hokimiyat sifatida tan olinadi. U davlat hokimiyati ustidan nazoratni ta'minlashda va jamoatchilikka siyosiy jarayonlar haqida to'g'ri ma'lumot yetkazishda katta rol o'ynaydi. Ommaviy axborot vositalari orqali davlat amaldorlarining faoliyatini kuzatish va ular yuzasidan tahlil olib borish mumkin. Bu esa siyosiy rahbarlar va boshqa mansabdor shaxslarni o'z faoliyatlariga mas'uliyat bilan yondashishga undaydi. Jurnalistika bu jihatdan davlat boshqaruvi va jamoatchilik o'rtasidagi muloqotni ta'minlovchi muhim mexanizmdir.

Jurnalistika jamiyatda hal qiluvchi rol o'ynaydi va bir nechta asosiy funktsiyalarni bajaradi:

1. Axborotni tarqatish : Jurnalistika jamoatchilikni mahalliy, milliy va global voqealar haqida o'z vaqtida va aniq ma'lumot bilan ta'minlaydi. Bu odamlarga o'z hayotlari va jamoalari haqida ongli qarorlar qabul qilishga yordam beradi.

2. Kuzatuv vazifasi : Jurnalistlar jamoatchilikni qiziqtirgan masalalarni tadqiq qiladi va hisobot beradi, kuchli tashkilotlarni (hukumatlar va korporatsiyalar kabi) javobgarlikka tortadi. Bu nazorat demokratiya uchun juda muhim va korrupsiya va hokimiyatni suiiste'mol qilishning oldini olishga yordam beradi.

3. Jamoatchilik forumi : Jurnalistika muhim ijtimoiy masalalar bo'yicha munozara va munozaralarni osonlashtiradi. U turli xil ovozlari va istiqbollar uchun platformani taqdim etadi, fuqarolik faolligini va xabardorligini rag'batlantiradi.

4. Ta'lim : Jurnalistlar ko'pincha murakkab mavzularni tushuntirib, ularni keng jamoatchilikka ochiq qiladi. Ushbu tarbiyaviy rol odamlarga nafaqat yangiliklarni, balki uning ortidagi kontekstni ham tushunishga yordam beradi.

5. Madaniy aks ettirish : Jurnalistika jamiyat qadriyatlarini va me'yorlarini aks ettiradi va shakllantiradi. U turli jamoalarda aks-sado beradigan madaniy hikoyalar, tendentsiyalar va muammolarni ta'kidlaydi.

6. Kun tartibini belgilash : Qaysi hikoyalarni yoritishni tanlash orqali jurnalistika jamoatchilik muhim deb biladigan narsalarga ta'sir qiladi. Bu jamoatchilik fikrini shakllantirishi va ijtimoiy-siyosiy munozarada muayyan masalalarga ustuvor ahamiyat berishi mumkin.

7. Oshkoralikni qo'llab-quvvatlash : Jurnalistika tadqiqoti aks holda yashirin qolishi mumkin bo'lgan haqiqatlarni ochib beradi, turli sohalarda, jumladan, siyosat, biznes va ijtimoiy adolatda shaffoflikni ta'minlaydi.

8. Jamiyat qurilishi : Mahalliy jurnalistika mahalliy voqealar, muammolar va tashvishlarni yoritib, aholiga bir-birlari bilan aloqada bo'lishga yordam berish orqali hamjamiyat hissini rivojlantiradi. Jurnalistika jamiyatda ijtimoiy ongini shakllantirish va keng jamoatchilikning e'tiborini muhim masalalarga qaratishda o'ta muhim ahamiyatga ega. Masalan, ijtimoiy tengsizlik, ekologik muammolar, inson huquqlari kabi mavzularda yozilgan maqolalar va reportajlar odamlarni muammolar haqida xabardor qilib, ularni muhokama qilish va hal etishga intilishlariga yordam beradi. Jurnalistlar jamiyatdagi kam ko'rilgan yoki unutilgan qatlamlarning ovozini eshittirish orqali ham jamiyatda o'zgarishlarga erishishlari mumkin.

Jamiyat taraqqiyotida jurnalistika nafaqat ijtimoiy, balki ta'lim va madaniyatni rivojlantirishda ham muhim o'rin tutadi. Jurnalistlar ta'lim va madaniyat bilan bog'liq dolzarb muammolarni ko'tarib, ularni keng jamoatchilikka yetkazish orqali ushbu sohalarni rivojlantirishga hissa qo'shadi. Jurnalistika yangi texnologiyalar, zamonaviy ilmiy tadqiqotlar va boshqa yangiliklar haqida xabar berish orqali jamiyatda bilim saviyasini oshiradi. Bu jarayon natijasida odamlarning bilim va malakalarini oshirish, ularda zamonaviy fikrlash qobiliyatlarini shakllantirish orqali jamiyatning rivojlanishiga yordam beriladi.

Raqamli texnologiyalar va internetning rivojlanishi jurnalistikada ham katta o'zgarishlarni keltirib chiqardi. Zamonaviy jurnalistika yangiliklarni tez va keng qamrovli tarqatish imkoniyatiga ega bo'lib, shu bilan birga, yangi media formatlar va uslublar orqali ijtimoiy muhokamalarning ko'lamini kengaytirdi. Innovatsion vositalar orqali jurnalistika jamiyatdagi o'zgarishlarni tezroq kuzatishga va ularga munosib javob berishga yordam beradi. Jurnalistlar yangi texnologiyalardan

foydalanib, o'z auditoriyasiga innovatsion yondashuvlar va yangi g'oyalarni yetkazib beradilar, bu esa jamiyat taraqqiyotini tezlashtiradi. Ommaviy axborot vositalari tergov hisobotlari, munozaralar, muhokamalar, ma'lumotlar va tahlillar, shuningdek, yangiliklarni taqdim etishda muhim rol o'ynaydi. Jurnalistika siyosatchilarning saylovchilarning xohish-istaklarini amalga oshirishi, o'z mansablarini suiiste'mol qilmasligi uchun siyosiy jarayonlarni kuzatib borish orqali jamoatchilik "qo'riqchisi" bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa

Jamiyat taraqqiyotida jurnalistikaning o'rni juda katta. Erkin matbuot muhim, chunki agar ommaviy axborot vositalari voqealar haqida to'g'ri xabar bera olmasa, muhim ma'lumotlar yashirin bo'lishi va saylovchilar qorong'ilikda qolishi mumkin edi. Xuddi shunday, agar ommaviy axborot vositalariga ochiq va erkin munozaralar olib borishga imkon berilmaganida, oddiy odamlarning fikr-mulohazalari va tashvishlari eshitilmasligi mumkin edi. U siyosiy va ijtimoiy jarayonlarda jamoatchilik nazoratini ta'minlaydi, ijtimoiy ongni shakllantiradi va dolzarb muammolar haqida xabardorlikni oshiradi. Ta'lim, madaniyat va texnologiyalar sohasidagi yutuqlarni keng ommaga yetkazish orqali jurnalistika jamiyat taraqqiyotiga faol ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, jurnalistika jamiyatdagi ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy o'zgarishlarning muhim qismi bo'lib, taraqqiyotning uzluksiz davom etishini ta'minlaydigan kuchlardan biridir. Umuman olganda, jurnalistika faoliyat yuritayotgan demokratiya uchun muhim ahamiyatga ega bo'lib, zarur nazorat va muvozanatni ta'minlab, xabardor va faol jamiyatni rivojlantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Anderson, C. W., Bell, E., & Shirky, C. (2013). Post-Industrial Journalism: Adapting to the Present. Tow Center for Digital Journalism.
2. Maqola "Jurnalistikaning jamiyatdagi o'rni qanday?"
<https://www.quora.com/What-is-the-role-of-journalism-in-society>Johnson, L.
3. «Jurnalistika nazariyasi, tarixi va taraqqiyoti», 10 jildlik kirob.